

Türkiye, nereye gidiyor?

Doç.Dr.Sait Yılmaz

Türkiye'nin iç ve dış politika konuları ile ilgili bir yazı yazmak son 15 yıldır gittikçe sevimsiz bir iş oldu. Bu yüzden, mümkün olduğu kadar yazmamaya çalışıyorum. Türkiye'de iç ve dış politika rasyonel mantık üzerinden yürümediğinden, söyledikleriniz havada kalıyor ve çözüm üretmenizin de bir anlamı kalmıyor. Kadrosuz, vizyonsuz ve sübjektif bir anlayış Cumhuriyet rejimini ve tüm değerlerini tasfiye etmek, başkanlık sistemi ile tek adam rejimine dönüştürmek sevdasına devam ediyor. Türkiye'de gerçek aydınların ve bilinçli halkın durumu tam anlamı ile kuzuların sessizliğine benziyor; kaçınılmaz sona giderken, kaderine razı olmak. Bu umutsuzluğun arkasında içeride ve dışarıda dibe vurmuş bir ülke yönetimi, terörün vardığı boyutlar, hukuksuzluğun yol açtığı derin huzursuzluk, muhalefetin yetersizliği ve nihayet bugüne kadar ki istikrarın temeli olan ülke ekonomisinin geldiği çıkmaz var. İmkânı olanlar ülke dışına kaçmanın yolunu arıyor, diğerleri sessizce bekliyor ya da evlilik programları ve saçma sapan yarışma programları ile uyutuluyor. Oluşturulan kaos ortamında olağan üstü yetkiler edinen hükümet, toplumun her kesimini baskı altında tutuyor. Ülke içinde terörle mücadele ve ekonomi, ülke dışında Suriye, Irak, ABD, Rusya ve Avrupa Birliği ile ilişkilerde yaşanan bitmişlik; kabadayılık ve algı yönetimi ile örtülmeye çalışılıyor. Ancak, Türkiye'de işler artık bir dönüm noktasına geliyor belki de bir dönem kapanıyor, önümüzde önemli dönemeçler var. Bu yazıda, olup-bitenlerle hakkında çok da detaya girmeden içinde olduğumuz durum ve bizi bekleyenler ile ilgili bir özet yapmak niyetindeyim.

Suriye olanların arka perdesi..

Suriye'de 2011 yılında tetiklenen iç savaşta Türkiye'nin amacı ABD ile işbirliği yaparak rejimi değiştirmekti. Alevi Esat'ın yerine Sünni 'Müslüman Kardeşler' iktidara taşınacak, Irak'ın kuzeyinden Suriye'ye uzanan Şii İran'ın kolu kırılarak yerine Sünni eksen kurulacaktı. Ancak, Türkiye'den giden muhalif gruplar bir türlü Halep'i ele geçiremeyince hayaller suya düştü. El Nusra ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) gibi Ankara'nın vekili muhalif grupların Batı düşmanı El Kaide'den farkının olmadığı ve işe yaramadığı anlaşılınca ABD ile yollar ayrıldı. Ortaya IŞİD ve PKK uzantısı YPG çıktı. ABD, Suriye'de kendine YPG'yi müttefik seçti ve Türkiye'nin güneyinden koridor kurma işine girişti. Ekim 2015'de Rusya'nın Suriye'ye müdahalesi ise tüm planları değiştirdi. ABD'nin önceliği zaten Esat değildi. Rusya'nın askeri desteği ile Esat kalıcılığını garanti aldı ve muhalif gruplar ağır darbe yedi. Rus uçağının düşürülmesi ise Türkiye'yi Suriye denklemine dışına itti ve ABD'nin YPG/PKK planının ekmeğine yağ sürdü. Türkiye'nin acil olarak Rusya ile anlaşması gerekli idi. Rusya bunu Suriye'deki durumu istediği gibi geliştirdikten sonra ve kendi istediği koşullarda kabul etti. Türk kamuoyuna sanki Rusya ile ilişkiler hemen düzelmiş, her şey güllük güllüştü gibi bir algı yönetimi yapıldı. 24 Kasım 2016'da yani Rus uçağının düşürülmesinin yıldönümünde olanlar ise ilişkilerin gerçek yüzünü, Rusların oyunu nasıl oynadığının acı bir göstergesi oldu. O gün oraya gelen uçak özel bir misyonla, sadece Türk askerlerini vurmak için gelmişti. Ardından Putin, telefona çıkmak için Erdoğan'ı 34 saat bekletti.

Erdoğan hala ne olduğunu anlamak ve yeni talimatlar peşinde telefonlarına devam ediyor. Yetmedi Dışişleri Bakanı yıllardır kuyusunu kazdığımız İran'a alelacele ricacı olmaya gidiyor. Peki, barıştık denen Ruslarla ilişkilerde neler oldu? Bunu anlatalım.. Ruslarla Suriye üzerinde yapılan anlaşmanın ön yüzünde, Türkiye'nin Esat'ı devirme ve muhalif gruplar ile Halep'i ele geçirme sevdasından vazgeçmesi

vardı. Ancak, Ankara buna yanaşmakla birlikte niyetini saklı tuttu. Türkiye, 10 Ekim'de ÖSO ve diğer İslamcı grupların Halep'i terk ettiğini deklere etti. Rusya ile anlaşmanın diğer yanında Cerablus ile Azez arasındaki 98 km. cephede bulunan ara bölgenin IŞİD'tan temizlenmesi vardı. Yani Türkiye'nin ara bölgeye girmesi Rusya'nın planı idi ve bu yönlendirmeler Genelkurmay Başkanı ve MİT Müsteşarı'nın Moskova'ya kadar gidip talimat alma boyutuna ulaştı. Rusya'nın Türkiye'yi ara bölgeye sokmakta üç amacı vardı;

- (1) ABD koalisyonunu bölmek,
- (2) IŞİD'in temizlenmesinde manivela olarak kullanmak,
- (3) YPG'nin Esat'a ve Suriye'nin toprak bütünlüğünü tehdit teşkil etmesi.

ÖSO denilen örgüt onlarca fraksiyondan oluşuyor ve aralarında Türk Tırlarından haraç alma, silah edinme kavgaları vb. nedenlerle pek çok çekişme var. Bunlar gündüz 400 dolara ÖSO, gece ise IŞİD'ci olan kişiler. Ne yazık ki Suriye Türkmenleri de aynı koşullara zorlandı. Ara bölgenin güneyine yani El Bab'a yaklaşıncaya kadar Ruslar duruma baktılar ve Türkiye'nin ÖSO üzerindeki kontrolünün sıfır olduğunu gördüler. Türkiye'nin bu hali hem Rusya'yı hem de Esat'ı rahatlattı. El Bab, Rakka'nın değil asıl Halep'in kapısıdır yani Halep'e giden yolları kontrol etmektedir. Ruslar, Türkiye'nin aklının hala orada olduğundan şüphelendiler. Burada bir dönüm noktası oldu ve artık ilerlememizi istemediler yani Rusların verdiği sınır bitti. Muhtemelen rejim aleyhine bir faaliyetimizi de tespit ettiler. Ruslar, Suriye'de nihai olarak şunları istiyor;

- (1) Ülkenin toprak bütünlüğünü.
- (2) ABD'nin başarısız olarak çekilmesini.

(3) Mümkün olduğu kadar çok İslamcının öldürülmesini; çünkü İslamcı grupların hemen hemen yarısı Kafkasya, Çeçenistan ya da Türk Cumhuriyetlerinden gelmiş radikal İslamcılar.

Esat'a yönelik üç büyük düşman vardı; ÖSO, YPG ve IŞİD. Bunları en güçlü şekilde vurmak için Türk Ordusu seçildi. Başından beri Fırat'ın doğusundaki YPG/PKK'ye vurmak yerine, ara bölgede önünü kesme propagandası yapan Ankara, şimdi çıkmazda. TSK ise şimdi ne yapacağını bilmiyor. Ruslara telefon üzerine telefon ediliyor. Ne Ruslar ne de Amerikalılar Halep-Rakka yolunu kontrol etmemizi istemiyorlar. ABD bile Halep'in düştüğünün ve Esat'ın artık gitmeyeceğinin farkında, onlar çoktan vazgeçtiler. Peki, ABD bölgede ne istiyor? Trump'ın oğlu Paris'te Suriyeli rejim muhalifi grupların siyasi kanadı ile görüşmeler yaptı. Trump'ın niyetine bakılırsa ABD, Suriye ve Irak'tan onurlu bir şekilde çekilecek. Bunun için de Rusya ile iki ülkenin toprak bütünlüğü ve Esat'ın varlığını garanti altına alacak bir anlaşma yapacak.

Irak'ı neler bekliyor?

Irak'ta yaşananları ve yaptığımız hataları bir ay önce "Irak'ta neler oldu? Neler Olacak?" başlıklı makalemizde uzun uzun anlattık. Bu hataları özetleyecek olursak;

(1) 2003 yılından itibaren Irak'ın kuzeyindeki PKK hedeflerine askeri hareket yapma kabiliyetimizin ABD tarafından tahakküm altına alınmış olması ve verecekleri istihbarata bağlı hava hareketine indirgenmiş olması; böylece PKK'nın bu kaos bölgesini kullanmaya ve hayatta kalmaya devam etmesi.

(2) Türkiye'nin sırf Şii ağırlıklı diye Bağdat'taki resmi hükümet yerine bağımsız Kürt devleti hayali peşindeki Sünni Barzani ile ilişkiyi tercih etmesi; böylece açıklıktan geberecek Barzani ve yönetim bölgesinin yaşamaya ve PKK'ya örtülü desteğe devam etmesi.

(3) Musul ve Kerkük'teki kırmızı çizgilerimizin korunmaması; buralarda Barzani'nin baskı, suikast ve demografi değişimleri ile idareyi ele alması, petrole el koyması ve kuracağı Kürt devletine ilhak etmesine karşı tedbir alınmaması.

(4) Irak'ın kuzeyindeki 2.5 milyon Türkmen'in Barzani tarafından asimile edilmesine, dağılmasına göz yumulması, başta Telafer olmak üzere diğer Türkmen şehirlerinin tasfiyesine seyirci kalınması.

Obama sonrası ABD'nin yeni Irak planı henüz ortaya çıkmadı. Obama, Musul'da Trump seçilmeden önce sonuç almak istiyordu, olması mümkün değildi. Trump'ın niyeti Irak'ın merkezi yönetimini ve toprak bütünlüğünü koruyarak Suriye'den sonra buradan da çıkmaktır. ABD, Ortadoğu defterini kapatmak istemektedir. Bölgenin istikrarı için Suriye ve Irak'ta toprak bütünlüğünü korumak önemlidir. Aksi takdirde durumdan İran istifade edecek, bu Suudi Arabistan'ı karıştıracak ve bölgedeki Amerikan çıkarlarının temeli olan ülke yıkılacaktır. ABD ve Batı etnik ve dini yapılarla oynamayı tecrübe etti. İstikrarlı bir Irak ve Suriye ile İran dengelenmiş olur ve ülkelerin kendi sorunlarını kendisinin çözmesinin önü açılır. IŞİD'in yok edilmesi zamana bırakılacaktır. ABD, bundan sonra dış politikasında Ortadoğu ve diğer bölgelerde daha az masraf gerektiren eski yöntemine dönecektir; güç dengesi. Yani kendi adamlarını seçecek ve bölgeyi yönettirecektir. Radikal İslam ile bağlantıları ve mevcut rejim anlayışı sürdürükçe Türkiye'ye Ortadoğu'yu emanet etmeyecektir. Ortadoğu'da ABD'nin yeni gözdesi Mısır olacaktır. Çünkü İsrail ile ilişkileri iyidir. Suriye ve Irak ile tarihsel bağları kuvvetlidir. Suudi Arabistan için de İran karşısında bir denge vasıtasıdır. Her zamanki gibi Kürtler gene yüz üstü bırakılacak, artık birlikte yaşamayı öğreneceklerdir. Bağdat'ın, Irak'ın kuzeyinde tam kontrol sağlaması ile PKK için güvenli yer kalmayacak, Barzani'nin yerine merkezi yönetimle uyumlu yeni biri gerekecektir.

Türkiye'nin Batı ve Rusya ilişkilerinde neredeyiz?

Sadece ABD ve AB ile değil, Rusya Federasyonu ile ilişkilerimiz de tarihinin en kötü döneminden geçmektedir. ABD ve AB'den sonra, Ruslarla yalvar yakar kurduğumuz ilişkilerde bile şantaj altındayız. Barışma sonrası Ruslarla imzalanan Türk Akımı Anlaşması'nın 3. Maddesi diyor ki; "Türkiye, boru hatlarının geçtiği ve ilgili tüm tesislerin bulunduğu yerlerde kamulaştırma ve millileştirme yapamaz". Diğer maddelerde KDV, gelir vergisi ya da gazın tasarrufu gibi konularda Ruslara yönelik kesin muafiyetler var. Bu tavizler, anlaşmayı Rusların yazıp bize imzalattığını, müzakere bile edebilecek kapasitemiz olmadığını gösteriyor. İşin aslı Ruslar hala uçak düşürme olayının peşini bırakmadılar. ABD, Rusya ve Avrupa Birliği ile ilişkiler Erdoğan olduğu sürece düzelmeyecek. Erdoğan ise iç politikada her zaman yaptığı gibi dış politikada da ötekileştirerek, kamuoyuna Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) üyeliği pompalaması yapıyor. ŞİÖ'nün ne AB ne de NATO'nun alternatifi olmadığını herkes biliyor. ŞİÖ, Çin ve Rusya'nın kendi içi ve etrafındaki İslamcı ya da Türk gruplara karşı mücadelede işbirliği ve meşruiyet sağlamak amacı ile kuruldu. Bu yapının NATO'ya alternatif olması tartışıldığında, kurucu 5 üyeden başka ülkelerin de ilgisini çekti. Rusya'nın askeri işbirliğinden ne anladığını öğrenmek isteyenler, Ortak Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün (CSTO) nasıl çalıştığına baksınlar.

ŞİÖ, hiçbir zaman Avrupa Birliği de olamaz. Öyle olsa idi Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO) ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) gibi yapılar canlanırdı. Bu örgütlerin ölü doğmasının nedeni zaten Rusya ile olan güvenlik sorunları ve birbirlerine petrol ve doğal gazdan başka satacak bir şeylerinin olmamasıdır. ŞİÖ içinde Çin'in bulunması ise üye ülkelere bir avantaj sağlamıyor. Çin'in ekonomik stratejisi Batı ile pazar ilişkilerinin korunmasına ve nüfusunun tüketim ekonomisine entegre edilmesine dayanıyor. Çin, üretim ekonomisinden tüketim ekonomisine geçiyor. Çin ve Rusya asla birbirinin gelişmesini istemez ve her fırsatta birbirinin kuyusunu kazar. Çinliler, yaptıkları evliliklerle Rusya'nın güneyinde Hazar'a kadar olan bölgede demografiyi değiştirmekle meşguller. Yapılan demiryolları ve boru hatları asla bu iki ülkeden bir diğerine uğramaz. Erdoğan ise içeride Kürtleri ötekileştirerek MHP tabanını, ŞİÖ ve Rusya ile ilişkileri kullanarak ulusalcıları yanına çektiğini sanıyor. Türkiye'yi Batının prangasından Rusya'nın kucağına atmak isteyenlerin çığılıkları duyuluyor.

Sonuca gelecek olursak, tıpkı dünyadaki sorunların karmaşıklığı gibi Türkiye'nin de, yaşamakta olduğu bu umutsuz sarmaldan büyük bir travma yaşamadan çıkması mümkün değil. En kötü haber Türk ekonomisi ile ilgili çünkü bu sefer para gerçekten bitti ve dışarıdan bel bağlanan para bile en fazla birkaç ay idare eder. Şu an Ankara'nın en büyük telaşı ekonomik çöküşü engellemek ve doların önlenemez yükselişi. Ekonomik krizin arifesindeyiz ve büyük devalüasyon zamanlamayı bekliyor. ABD ve AB hatta Rusya bunu yakından izliyor. Düşünün ABD'nin tüm dünyadaki dış yatırımı yani dolaşımda olan parası 1.6 trilyon dolar ve bunun sadece 45 milyar doları Türkiye'de. Yani bunun üzerini silmek ABD için çok riskli değil ve bu bile Türk ekonomisini çökertir. Bu yüzden şantaja açık, kağıt üzerinde iflas etmiş ama bunu deklere etmemiş bir ülkeyiz. Hükümetin seçenekleri ya para bulmak ya da yeni bir kaos yaratmak. Yeni kaos senaryoları içinde Suriye veya Musul'da yeni bir askeri hareket, mültecileri sokağa dökmek var. Bunlar olağan üstü yetkilerinin sürmesi için de gerekli. Halk olan biteni anlamaya çalışıyor. Parası olan ülke dışına kaçıyor, İstanbul dükaliği parasını ülke dışındaki off-shore bankalara kaçırıyor. Özetle alarm zilleri bir kez daha çalıyor.